

La fanficció: la frontera des- dibuixada entre autor i lector

Les plataformes d'Internet estan transformant el procés d'escriptura i de lectura amb dinàmiques de creació col·lectiva i de comunicació oberta i horitzontal. En aquest article s'analitza el fenomen de la fanficció, una forma innovadora de producció literària que trenca la relació tradicional entre l'obra, l'autor i el lector.

Per **Sígrid Martínez Mestre**

«En la fanficció és del tot impossible separar la faceta del lector de la de l'escriptor.»

I si Sherlock Holmes s'hagués enamorat perdudament del doctor John Watson? I si la rivalitat entre les famílies Montagut i Capulet de *Romeu i Julieta* hagués nascut de l'eterna rivalitat entre les cases de Gryffindor i Slytherin de l'escola de Harry Potter? I si el personatge D'Artagnan d'*Els tres mosqueters* hagués estat una dona o hagués format part d'una minoria racialitzada? Aquestes idees —li sonin o no esbojarrades al lector— no formen part de l'obra original. Ni Shakespeare va fer que els tràgics enamorats més coneguts de la història de la literatura dominessin els poders de la màgia i la fetilleria; ni Conan Doyle va escriure un tòrrid romanç entre el detectiu més famós d'Anglaterra i el seu fidel company; ni tampoc Alexandre Dumas va fer que el seu espadatxí protagonista fos una dona o una persona no-blanca. Nogensmenys, aquests fils argumentals proposats sí que podrien ser escrits i sí que podrien ser llegits. Encara que no pel seu autor original, sí que podrien ser creats. I no tan sols en l'àmbit literari, sinó que també es podrien explorar fils argumentals que no apareixen en la pel·lícula original, en la sèrie o en qualsevol altre canal de difusió de ficció. Ens trobaríem, doncs, davant d'una *fanficció*: adaptació al català de *fanfiction*, terme que es fa servir per descriure els textos basats en altres obres i escrits no per professionals, sinó per aficionats. Així que les fanficcions són, precisament, ficcions escrites per fans.

En els últims anys cada vegada s'ha fet més ressò de la fanficció i aquesta «paraulota» apareix amb més assiduitat en els àmbits culturals i literaris. L'objectiu d'aquest article no és rompre una llança en favor de la fanficció o debatre sobre la seva suposada inherent baixa qualitat. Per contra, es pretén centrar l'atenció en certs aspectes que la fan un fenomen potser no únic, però sí revolucionari per la manera com entén la relació entre text, autor i lector.

El text en comunitat: qui escriu la fanficció?

Els textos de fanficció es distribueixen —en la seva gran majoria, perquè hi ha excepcions— mitjançant plataformes d'Internet. Que aquests textos es publiquin de manera gradual, és a dir, per capítols, i puguin rebre un *feedback* instantani per part dels seus lectors, fa que el procés d'escriptura deixi de ser una activitat individual i es converteixi en una dinàmica col·lectiva. Tothom pot opinar, tot lector pot donar consells a l'escriptor, preveure cap a on podria anar l'argument del text o analitzar si el personatge de la fanficció és fidedigne al personatge de l'obra original en el qual s'ha basat.

Dit en unes altres paraules, la fanficció fa possible una comunicació oberta i horitzontal entre lectors i escriptor. Lluny queda la unidireccionalitat tradicional de la producció literària. Quan parlem de fanficció no podem imaginar la imatge romàntica de l'escriptor: un personatge solitari i aïllat dins el seu despatx, pertorbat per alguna musa maligna, que escriu pàgines i més pàgines per a un lector llunyà i hipotètic. Les plataformes d'Internet estan pensades per a la interacció, per a l'intercanvi immediat d'idees i opinions. A diferència de la producció literària tradicional, en la fanficció l'escriptor perd el control absolut del text i rep una gran influència directa i explícita del seu públic. El públic lector pot arribar a contribuir-hi o, fins i tot, canviar el decurs de l'argument del text o l'evolució dels personatges, fet inimaginable quan pensem en la lectura d'un llibre d'editorial imprès en paper.

És d'aquesta manera que trobem que en la fanficció és del tot impossible separar la faceta del lector de la de l'escriptor. Recordem-ho: la visió tradicional de la producció literària defineix un agent —l'escriptor— que produeix un text per a un consumidor —el lector—. Ara bé, en la fanficció, aquestes fronteres —aparentment inamovibles— entre els rols d'escriptor i lector es desdibuixen. El públic que rep l'obra canònica no es limita tan sols a consumir-la, sinó que adopta el rol de creador i es converteix, al seu torn, en productor.

Imatge de fons: Il·lustració d'*Els tres mosqueters*, d'Alexandre Dumas, en l'edició de Calmann-Lévy (París, 1894).

«La gran majoria de persones que creen i consumeixen fanficció pertanyen a minories socials.»

També és rellevant apuntar que la gran majoria de persones que creen i consumeixen fanficció pertanyen a minories socials, ja siguin minories racialitzades, ja siguin pertanyents a la comunitat LGBTIQ+. Els grups socials hegemònics (homes, heterosexuals, cisgènere) no han de patir per trobar-se representats en els principals canals de comunicació. Totes les —o la immensa majoria— sèries, pel·lícules, obres literàries, etc., són creades tenint-los a ells en ment. Són les minories les que han de lluitar i, moltes vegades, crear la pròpia representació, explicar les seves històries; i la fanficció és un mecanisme que les ajuda en aquesta tasca.

De la *fanfiction* a la fanficció: on queda la fanficció en català?

Per comentar l'aspecte lingüístic de la fanficció, hem de tenir en compte que Internet parla en anglès. Per tant, no ens hauria d'estranyar que la gran majoria de textos es produeixin, també, en aquesta llengua. Hem d'admetre que el contingut en català és escàs: els autors de fanficció tendeixen a gravitar entorn de l'anglès, cercant un públic més nombrós. Tot i això, no cal quedar-nos amb aquesta idea pessimista de la poca presència de fanficció en català a les xarxes. Encara que és limitada, la fanficció en català sembla trobar-se en una etapa de creixement: avança a passos petits i potser insegurs, però, tot i això, avança.

Archive Of Our Own o AO3 és una de les plataformes de fanficció més usades arreu del món. La plataforma —que ha rebut un premi Hugo— funciona lliure d'interessos d'inversors i de contractes publicitaris; de fet, es manté gràcies a donacions dels usuaris i al treball d'un grup de voluntaris. Dit d'una altra manera, AO3 és una plataforma que funciona al marge del capitalisme. Molts usuaris destaquen que el fet de no haver de dependre d'interessos de tercers és el que fa que la plataforma es mantingui fidel a si mateixa, que ells en continuïn gaudint i que cada any se superin —de bon tros— els objectius de donacions econòmiques (en l'última campanya de recaptació, l'octubre 2022, es van reunir prop de 270.000 \$; els ob-

jectius establerts eren de 50.000 \$). AO3 és una plataforma creada per fans i per a fans, que ofereix a l'usuari una experiència oberta i total, sense interrupcions publicitàries ni cap mena de censura.

Dels gairebé deu milions de textos que hi ha a la plataforma d'AO3, cent seixanta-sis estan etiquetats com a textos en català. Pot semblar una xifra irrisòria, però, gràcies a unes dades recopilades de manera exhaustiva per l'usuari Patatatxan, sabem que la mitjana de paraules en els textos d'aquest últim any és superior a la mitjana general, amb la qual cosa veiem un creixement respecte d'altres anys. Ara bé, també cal dir que, d'aquests textos publicats, la immensa majoria —cent cinc, per ser exactes— no tenen cap comentari. Trobem una interacció pobra i mínima i es desaprofita el principal potencial que té l'escriptura en línia, i una de les característiques més importants de la fanficció.

A banda d'AO3, a l'hora de parlar de textos digitals en català també trobem la plataforma Relatsencatala.cat. Tot i que no és un web dedicat íntegrament a la fanficció, sí que promou l'escriptura i la publicació de textos en línia i comparteix moltes de les característiques que comentàvem anteriorment. Per exemple, hi trobem el sentit de comunitat i la possibilitat d'una interacció senzilla, oberta i directa, i, a més, no ha de compartir l'espai amb cap altra llengua: el català és l'únic protagonista de la plataforma. El dia de la redacció d'aquest article, la plataforma té un total de 89.088 relats publicats i 14.570 productors de textos o «relataires», com els anomena la mateixa pàgina.

A tall de cloenda

Així doncs, podríem dir que els textos de fanficció constitueixen una revolució en la producció literària o, si més no, en la manera en què el públic es relaciona amb el text.

La fanficció entén l'obra d'una manera molt diferent de com la presenta la tradició literària. No és capaç d'enten-

dre un text des de la llunyania, amb anàlisis formals exhaustives, mil i una referències bibliogràfiques, comentaris de text i notes a peu de pàgina. La fanficció necessita una interacció directa amb l'obra: necessita arrencar pàgines i reescriure-les, pintar fora dels marges i comentar l'opinió amb el company per sobre de l'explicació del professor. Necessita l'espai per qüestionar, reimaginar i reconstruir arguments d'històries, personatges o, fins i tot, els rols d'escriptor i lector.

En la fanficció trobem un lector actiu que decideix començar a produir; hi trobem un sentit de comunitat; hi trobem una comunicació oberta, horitzontal i directa; hi trobem una creativitat sense límits, sense censura de cap mena; hi trobem una concepció de l'originalitat molt diferent d'aquella a la qual estem acostumats. Hi trobem una creació per al gaudi, però també per a la reivindicació; hi trobem oportunitat; hi trobem diversitat i inclusió; hi trobem representació. La fanficció és una revolució en molts aspectes. Però, al cap i a la fi, la fanficció és, simplement, una manera més de llegir, de consumir literatura. ●

Bibliografia

- Abad Ruiz, Bárbara (2011). «*Fanfiction*: fomento de la escritura creativa a través de las formas de literatura emergentes». *Tonos Digital*, núm. 21, www.um.es/tonosdigital/znum21/secciones/tritonos-1-fanfiction.htm (consulta: 10 d'octubre de 2022).
- Black, Rebecca W. (2006). «Language, culture and identity in online fanfiction». *E-Learning*, vol. 3, núm. 2: 170-184.
- Coe, Jamie [il·lustració] (2017). *The New Yorker*, 23 d'agost, www.newyorker.com/books/page-turner/the-promise-and-potential-of-fanfiction.
- Domínguez Trijueque, María (2022). «*Fanfiction*: l'expressió dels fans feta literatura». *Diari de Barcelona*, 25 de març, www.diaridebarcelona.cat/w/fanfiction-expressio-fans-literatura?redirect=%2Fw%2Fao3-el-que-passa-quan-les-fans-prenen-el-control%3Fredirect%3D%252F (consulta: 31 de juliol de 2022).
- Domínguez Trijueque, María (2022). «AO3: el que passa quan les fans prenen el control». *Diari de Barcelona*, 6 d'abril, www.diaridebarcelona.cat/w/ao3-el-que-passa-quan-les-fans-prenen-el-control?redirect=%2F (consulta: 30 de juliol de 2022).
- Even-Zohar, Itamar (2013). *Polisistemas de cultura*. Tel Aviv: Universitat de Tel Aviv, Laboratori d'Investigació de la Cultura.
- García-Roca, Anastasio (2016). «La formación lectora y los *fanfictions*: análisis de los procesos de cooperación y recepción textuales». *A Aprendizajes plurilingües y literarios. Nuevos enfoques didácticos*, editat per Antonio Díez Mediavilla, Vicent Brotons Rico, Dari Escandell Maestre i José Rovira Collado, 969-974. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- García-Roca, Anastasio i José Manuel de Amo (2019). «Jóvenes escritores en la red: un estudio exploratorio sobre perfiles de Wattpad». *Ocnos*, vol. 18, núm. 3: 18-28.
- Jenkins, Henry (2010). *Piratas de textos: fans, cultura participativa y televisión*. Madrid: Paidós Comunicación.
- Leavenworth, Maria Lindgren (2015). «The paratext of fan fiction». *Narratives*, vol. 23, núm. 1: 40-60.
- Patatatxan (2022). «Estadístiques del català a AO3». *Archive Of Our Own*, 11 de setembre, <https://archiveofourown.org/works/33823849/chapters/104456016> (consulta: 27 de setembre de 2022).

Imatge de fons: Sherlock Holmes i el doctor Watson en una il·lustració del relat *L'intèrpret grec*, publicat a *The Strand Magazine* el setembre de 1893.